

SLOVENSKI NAROD

Izhaja vsak dan popoldne, izjemši nedelje in praznike. — Inserati do 30 petit à Din 2—, do 100 vrst 2.50 Din, večji inserati petit vrsta 4— Din. Popust po dogovoru. Inseratni davek posebej. «Slovenski Narod» velja letno v Jugoslaviji 240.— Din, za inozemstvo 420.— Din. Rokopisi se ne vračajo.

Uredništvo: Knaflova ulica št. 5, I, nadstropje. — Telefon 2034.

Upravništvo: Knaflova ulica št. 5, pritličje. — Telefon 2304.

Pretresljiva slika naših zdravstvenih in socijalnih razmer

Nadaljevanje proračunske razprave v ljubljanski oblastni skupščini — Vse bolnice so prenarepane — Državni prispevek je mnogo premajhen — Za delavstvo klerikalci nimajo srca —

Ljubljana, 19. novembra.

Oblastna skupščina je danes nadaljevala podrobno razpravo o oblastnem proračunu za l. 1929. Razpravljal ją o VI. in VII. postopek o zdravstvu in socijalnem skrbstvu. Predsednik finančnega odseka poslanec Skubic je omenjal, da so postavke za nadaljevanje postavke v novem oblastnem proračunu. S socijalnim skrbstvom presegajo 30.5 milijonov od 70 milijonov, kolikor znaša vse proračun. Kdor pa pogleda te zavode, bo brez nadaljnega že iz ljubzni do bližnjega glasoval za te izdatke.

Kaos v zdravstvu

Referent oblastnega odbora za zdravstvo in za skrbstvene zavode, dr. Breclj je podal obširno poročilo o sanitetni politiki ter o poedinim postavkam proračuna. Najprej je poskušal zavrniti očitki opozicije, da je oblast postopala prenaglijeno in lahkomiseln, ko je prevzemala in prevzela obširne zdravstvene in skrbstvene ustanove ter zavode brez zadostnih dotacij od strani države. Govornik zatrjuje, da se nahaja v mučnem položaju, da mora tovariše svoje stranke doglašati s tem, da daje znova pojasnila, ki jih je predložil že lani. Oblast se je že l. 1927 upirala prevzemu zdravstvenih ustanov, ker so bile bolnice in ostali zdravstveni zavodi tedaj zelo zanesljiv in ker so imeli okrog 7 milijonov dolgov, vrhutega pa so bile državne dotačije prenizke. Mi smo tedaj izjavili, da smo pripravljeni prevzeti te zavode in ustanove šele ko jih država uredi in ko ugodni zahtevam državne oblasti. To se od strani državne oblasti ni zgodilo. Ko pa je bil nato ukinjen še inšpektorat za narodno zdravje, je v našem zdravstvu nastopil popolen kaos. V Ljubljano je prispel odpoljanec ministrstva narodnega zdravja in se zgrajal, da ljubljanska oblast noče prevzeti zdravstvenih ustanov, ki so jih že vse ostale oblasti prevzelle. Zatrjeval je, da je to evropski šandal. Nato je minister narodnega zdravja poklical odpoljanec ljubljanske in mariborske oblasti v Beograd, kjer so se pogajali za prevzem na primerni podlagi.

Zagovor režima

Ministrstvo se je postavila tedaj na pravilno stališče: Vi ste dolžni prevzeti vse bolnice in zdravstvene naprave, a država vam je dolžna pomagati samo toliko, kolikor bi s svojim skrbnimi gospodarstvom sami ne premogli. Minister je ponujal 20 Din oskrbine na dan in zavarovanje. Mi smo zahtevali najmanj 30 Din. Potem se je ugotovilo število oskrbancev. Na podlagi tega smo se dogovorili, da potrebujejo naši zdravstveni zavodi v Ljubljanski oblasti na leto 21 milijonov. Ko so nas vprašali, koliko znaša dohodki od onih, ki plačujejo oskrbo sami, smo izjavili, da znašajo v tekočem letu okrog 5 milijonov. Vrh tega imamo v umobolnicah in v drugih bolnicah 450 prispadnikov mariborske oblasti, za kar potrošimo okrog 2 milijona Din. Na ta način so nam odbili 7 milijonov, tako da je ostank 14.5 milijonov ministrstvo akceptiralo kot državno dotacijo in jo vneslo v državni proračun. S tem sem torej zavrnil očitek, da bi bili prenizki ustanove brez zadostne državne dotacije. Lahko rečem, da smo v tem pogledu dosegli od države toliko, kolikor ni nobena druga oblast.

Nadalje nam očitajo, da se oddajajo službeni mesta pod roko in po strankarskih vidičih. Nobeno delo in nobena služba se ne oddaja pod roko.

Zdravstveni izdatki našega proračuna so gotovo največji v državi in zato je tudi naš proračun tako velik. Jaz sem se bavil intenzivno s problemom, kako znižati proračun. Naš narodni voditelj dr. Korošec me je napadel, češ da ves svet ve, da tako velike svote ne sneje iti v neproduktivne svrhe. Govornik se zagovarja proti temu očitku z izvajanjem o produktivnosti zdravstvenega skrbstva v nacionalnem in gospodarskem pogledu. Polovica našega ljudstva nima prav nič drugega, nego svoje delovne moći. In če mi skrbimo, da se delovna moč našega ljudstva ohrani in pomogni, potem je to produktivni potrošek. Referent se nada, da bo mogel že prihodnje leto podkrepiti s statističnimi podatki in dokazi, kakšnega gospodarskega pomena je negovanje zidavljiva.

Bolnice so prenapolnjene

Proračun bivše kranjske dežele za l. 1928 je znašal 7.5 milijona kron. Ako odštejemo 2.5 milij. za šolstvo, ki ne spada v našo upravo, vidimo, da je znašal proračun fakteno okrog 5 milijonov Din. Od tega je bilo predvideno za zdravstvo in dobrodelnost

približno 1.4 milijone, kar pomeni 27 odstotkov splošnega proračuna. Naši sedanji izdatki pa znašajo napram celotnemu proračunu 44 odst., to se pravi, da so se potrebuje pomoči za 17 odst. Toda tudi to lahko reduciram. Leta 1913 so potrebovali v splošni bolnici 166.000 oskrb. din. v umobolnici 179 tisoč. Leta 1927 v splošni bolnici 256.000, v umobolnici 337.000 din, torej skor 100 odstotkov povisja. Razen tega so danes bolnice prenarepane, kar niso bile pred vojno. V bolnici je n. p. 950 umobolnic, dejanski prostor pa zadošča komaj za 400. Žalostno je nadalje, da smo moralni z dotacijo od strani države prevzeti tudi obvezno, da nudimo brezplačno oskrbo III. razreda vsem državnim uradnikom, ki jih država tako slabo plătuje.

7 milijonov primanjkljaja

Ker pa imamo pričakovati od takoj zvanih samoplomčnikov 5.5 milijonov, vidimo, da ima oblast okrog 20 milijonov dohodkov napram 7 milijonov izdatkov za zdravstvene ustanove. Govornik navaja številke o razdelitvi teh 7 milijonov na zdravstvene ustanove v posameznih okrajih. Martbarska oblast nam dolguje 2.5 milijona, iz česar pa nočemo delati spora, ker je zedenjena Slovenija, aka nas znamenja ne varajo, na vidiku, na podhom. Nekaj prihrankov bo mogoče doseči z racionalizacijo kurijave, nadalje namešča oblastni odbor preuređiti razrede tako, da bo poleg splošnega, ki bo za vse enak, obstojal še oddelek za one, ki bodo hodiči sami in imeti posebno oskrbo.

Nova umobolnica in zdravilišča

V prvotnem proračunu smo predvidevali obširne investicije. Tako stojimo pred nujnostjo, da napravimo novo umobolnico, ido bo stala 35 milijonov. Nujno s tem v zvezi je potreba zavoda za manj nadarjeno mladino. V ljubljanski oblasti je nad 200 otrok, ki duševno niso normalni in ki potrebujejo javne oskrbe. Potrebno bo nadalje zdravilišče za alkoholike, zlasti za mladinske alkoholike. Oblast namerava zgraditi nadalje pomorsko zdravilišče, ki je nujno potrebno. Pogrešamo nadalje zavod za telesno poškodljene otroke. Referent pravi, da bo za tako ortopedsko bolnico zainteresiral neki red, ker bi ta bil za tako človeškoljubno delo najpripravnnejši. Vsa ta nujno potrebna investicijska dela so bila odložena, ker bi zahtevala 3.5 do 4 milijone anuitet in bo treba s takimi investicijami posojiti počakati na boljše čase.

Kdo naj zatira nalezljive bolezni

Govornik omenja, da si je država pridržala higijensko medicino, kljub temu pa načela, okrajem in občinam naloži, ki zahtevajo velike izdatke. Zato predlagam oblastni skupščini sprejeti rezolucijo, v kateri se ministra za narodno zdravje ponovno opozarjam, da oblastnemu odboru pri prevzemu državnih poslov niso bile povelenje higijenske ustanove, šen manj pa da bi bil prejel potrebne kredite za pobijanje bolezni in za pospeševanje higijene. Zategajem oblastna uprava ne more prevzeti in obenem nalagati zdravstvenim okrožjem in občinam izdatkov za naloge, ki jih vsebujejo razne uredbe ministrstva narodnega zdravja, predvsem pa uredba o zatiranju nalezljivih bolezni, ki je v ostalem tudi v nasprotju s členom 27. ustawe.

Mladinsko skrbstvo

Dr. Breclj je podal še referat o mlađinskom skrbstvu. Oblastni odbor bo v tem pogledu uvedel potrebne reforme ter predvsem poskrbel, da bo mladina v predšolski dobi, ki je potrebna javnemu skrbstvu, oddana v domačje skrbstvo na kmete, kjer bo kolikor deležna rodbinskega življenja in v stanu, da se priču koristnemu delu. Znan je, da ljubzen do kmečkega dela v naših krajih ni preveč velika.

Podgane požrle ubožce

Referent je nato opozoril, kako pomajljivo je občinsko skrbstvo v nekih okrajih za uboge in onemogle. Tako se nahajajo na Kočevskem ubožci, ki so jih življe podgane, ker se jih popolnoma izčrpali onemogli ubožci niso mogli ubraviti. Da se odpravijo takji strahoviti nedostatki, predvideva proračun 1 milijon, ki se bo razdelil okrajnim blagajnam v obliku prispevkov za uboge in onemogle. Oblastni odbor pričakuje, da bodo okrajne blagajne posvetile vso skrb otvoriti hiralnic in ubožnic. Govornik navaja, kako je sironstvo največ doma stan, kjer vino raste. Referent objavlja, da bo sprejel vsak blagothen nasvet, naj pride od katerekoli strani.

Spošlošno socijalno skrbstvo

Prof. Jarc je poročil o spošlošnem socijalnem skrbstvu. Iz skladka za zgradbo malih stanovanj je bilo zgrajenih 65 hiš z nad 90 stanovanji. Zadevno uredbo pa je treba izpremetiti tako, da zaklad lahko daje zadrgam posojilo tudi brez hipotekarnega zavarovanja. Nadalje, da oblast podvzame subsidijarno jamstvo za poročila začetnika za njihovo ustanavljanje, na drugi strani pa vzbujajo med delavstvom vesele za štedenja. Delavstvo bi bilo na ta način primerno preskrbljeno. Potrebno bi tudi bilo, da dovoli oblastna skupščina podpore azilom za potujoče delavstvo. Kar malo smisla ima večina za socijalne ustanove, dokazuje dejstvo, da je za socijalno skrbstvo določeno samo 750.000 Din dočim je na drugi strani za napravo gnojnih jam določenih 1.500.000 Din.

Podrobna razprava

Sledila je podrobna razprava. Posl. Sitar prosi večino, naj bi se prispevki okrajnim blagajnam za uboge in onemogle podeljevali posameznim okrajom po faktični potrebi in po številu ubogih in onemoglih. Govornik opozarja nato na žalosten položaj delavstva Trboveljske premogokopne družbe. Množice rudarjev prihajajo ob 10. zvezdci pred rovo, da bi šli na delo, a tu jim morajo pazniki odgovoriti, da se danes ne dela in naj gredu domov. Drugič se jim zoper odgovarja, da ni dela, ker ni naročil. In ta žalosten pesem se ponavlja vsak teden. Posl. Sitar je nato predlagal, naj se prispevki 50.000 Din za brezposelno delavstvo in za 150.000 Din za brezposelne rudarje, skupaj pa 300.000 Din. Predlagal je tudi, naj se preskrbo starih upokojencev, ki imajo malenkostne pokojnine, s katerimi se ne morejo preživljati, dovoli svota pol milijona dinarjev.

Želje in predlogi

Posl. Nemanjč je opozarjal na nezdostne zdravstvene razmere v Beli Krajini ter priporočal oblastnemu odboru, naj dovoli bolnici v Novem mestu podporo za načrtovan voza v svrhu prevoza bolnikov.

Posl. Tomazin je hvalil sedanjino uprave bolnic, češ, da je velike bojša, kar je bila prej ter je zlasti hvalil hrano v bolničah.

Posl. Bučovec je povdarjal, da se po-deželsko ljudstvo ne more posluževati zdravstvenih ustanov v takih meri, kakor bi bilo potrebno, ker je to združeno s prevelikimi stroški. Zato bi bilo treba misliti na to, da bi zdravnik dobival večje plače, dočim naj bi revete zdravili brezplačno. Kar se tiče bolnic, opozicija ni proti tozadavnim izdatkom, kritizirala pa bo vedno kritika izdatkov.

Posl. Novak je naglašal potrebo uredbe, po kateri bi morali svoji skrbeti za onemogle, ker se občine damek tako preobremenjene, da od njih ni mogoče zahtevati kaj več.

Jubljani je treba pomagati

Posl. Tavčar je povdarjal, da se v proračunu polaga premalo važnosti na socijalne ustanove. Postavke za socijalno skrbstvo so zelo skromne. Tudi v interesu večine bi bilo, ako bi poskrbel, da bi vlažna več dočirala za socijalne namene. Nadalje je povdarjal, da Ljubljana iz fonda za zgradbo, stanovanj doslej ni dobila nicesar. Zahteval je, naj se da primeren znesek tudi ljubljanski občini, ki je zazidala v nova stanovanja že okoli 60 milijonov Din in ki z ozirom na svoje finančne razmere ne bo mogla mnogo več žrtvovati. Zato je neobhodno potrebitno, da ji prisločita na pomoč na eni strani oblast, na drugi pa država. Zlasti je potrebno, da ji pomaga oblastna samouprava pri kritiju obresti, ker zida Ljubljana predvsem za javne nameščence in delavce, ki si sami ne morejo graditi. Oblastni odbor naj bi ustregel Ljubljani, da bi vsaj nekajko prispeval za gradbo malih stanovanj.

Premalo skrbti za delavstvo

Nadalje je govornik povdarjal, da je dvakratna postavka po 100.000 Din za delavstvo izobražbo nezadostna. Ves bo proti inozemskemu delavstvu po tisoč časa brez uspeha, dokler ne bomo sami usposobili delavstvo za kvalificirano delo. V to svrhu niso zadostne samo strokovne šole, ampak se mora nudit delavstvu tudi možnost, da se zmanj izobrazuje. Prispevki za borzo dela v znesku 50.000 Din v svrhu podprtja brezposelnih je nezadosten. S temi si ne bo moglo mnogo pomagati, ako se upošteva, da imamo okoli 10.000 brezposelnih Ljubljana sama daje na leto 300.000 Din pa je še to premalo. O vprašanju brezposelnosti večina ni vodila račuma, kati 50.000 Din je za celo oblast odločno premalo. Govornik je na zadnjem zasedanju oblastne skupščine prosil, naj bi se primeren znesek

votrhal tudi za pokojninske blagajne. Množa podjetja imajo lastne pokojninske fonde, v katere prispevajo same iz svojih rezerv, deloma pa tudi delavstvo. Potrebno bi bilo, da se ti fondi organizirajo in razširijo na vse podjetja. Zlasti pa bi bilo potrebno, da bi javne ustanove, kakor oblastna skupščina, dotirale te fonde, s čemer bi dale iniciativno za njihovo ustanavljanje, na drugi strani pa vzbujajo med delavstvom vesele za štedenja. Delavstvo bi bilo na ta način primerno preskrbljeno. Potrebno bi tudi bilo, da dovoli oblastna skupščina podpore azilom za potujoče delavstvo. Kar malo smisla ima večina za socijalne ustanove, dokazuje dejstvo, da je za socijalno skrbstvo določeno samo 750.000 Din dočim je na drugi strani za napravo gnojnih jam določenih 1.500.000 Din.

Posl. Gostinčar: Saj je to tudi socijalno skrbstvo.

Posl. Arnež je priznal, da so postavke za delavstvo izobražbo res majhne, povendar pa je, da je treba upoštevati, da je vse to še začetek. Predlog poslanca Sitarja je zavračal, češ, da jih predlagata samo zato, da bi jih v Trbovljah čitali.

Posl. Križnik je branil postavke proračuna in trdil, da zahteva opozicijo pač

zvišanje teh postavk, dočim se na drugi strani izreka proti povečanju obremenitve.

Posl. Ta včasih: Črtajo proračunske rezerve pa bo dovoli denarja.

Tri poglavja proračuna sprejeta

Po zaključni besedi oblastnega odbornika dr. Breclja in poročevalca finančnega odseka posl. Skubic je se prešlo na glasovanje.

Poglavlje o zdravstvu in postavka o spodb

Režimovci se boje ljudske sodbe

Vladi ne zadostuje za zatiranje svobodne besede samo strogi tiskovni zakon, ampak grozi z izgonom novinarjem, ki si upajo kritizirati njeno delo. — Režimovci v bojazni pred resnicami. — Brezupnost boja režimovcev proti svobodni besedi.

Ljubljanski dopisnik zagrebskih »Novosti« in beograjskega »Vremena« je poročal svojima listoma o ljubljanskih manifestacijah ob obletnicu rapalske pogodbe, kakor jih je sam videl in kakor se mu je zdele primerno po novinarski dolžnosti. Zagrebške »Novosti« so ostro obosidle postopanje policije pri ljubljanskih manifestacijah.

Razumljivo je, da kritika nastila ni bila všeč tistim ki so odgovorni zaanj. In tako se je zgodilo, da je veliki župan dr. Vodopivec pozval k sebi dopisnika omenjenih dveh listov g. Otona Ambroža ter ga zaslišal, ali je avtor omenjenega poročila v zagrebskih »Novosti«. Ko mu je g. Ambrož to potrdil, mu je dejal s povzdignjem glasom:

»Opozorjam vas službeno, da se bo proti vam, ako boste tudi v bodoče pisali v tem duhu, postopalo po zakonu. Kot prvi ukrep bo odrejen vaš izgon iz Ljubljane v vašo domovinsko občino Krško.«

Gotovo je to prvi slučaj, da se pri nas preti z izgonom novinarju, ki je vršil svojo novinarsko dolžnost. Pod režimom dr. Koroča smo doživeli že marsikaj, kaj takega pa vseeno nismo pričakovali, ker celo ustava določa, da se nihče ne more pregnati iz enega kraja v drugega razen v primerih, kih zakon izrecno določa. Pod režimom dr. Koroča se že itak vrše konfiskacije listov vsak dan, tako da so celo beograjski vladni listi protestirali proti njim. Večina konfiskacij je bila sicer od sodišča razveljavljena, kar pa na stvari ničesar ne izpremeni, ker nasprotno samo potruje neupravičenost konfiskacij.

Režimovska gospoda se boli resnice in hčete preprečiti, da bi je širša javnost ne zvedela. Boji se resnice iz istih razlogov, kakor se boji svobodnih volitev, ker se boji ljudske sodbe. Zato smatra za potrebitno zatirati svobodno besedo in svobodno kritiko s političkimi ukrepi.

Dosej je režim preganjal samo liste, Kakor pa kaže primer g. Ambroža, je začel preganjati tudi novinarje. Pri nas imamo tiskovni zakon, ki je gotovo eden najstrožjih v Evropi. Povsed drugod je tiskovna svoboda, ki je ena najvažnejših pridobitev demokracije, mnogo večja kakor pri nas. Pri nas se tiskovni delikti mnogo ostreje kaznujejo, kakor pa prestopki ali zločini po kazenskem zakonu. Vsakdo, ki se čuti žaljenec v tisku, ima dovolj prilike, da si poišče zadoščenja ali s popravki ali s tiskovno tožbo. In nad interesi države in ugledom državnih oblasti čuva razen tega še državno pravdinstvo, ki ima moč zaplenjevali liste.

Ako poročila o demonstracijah v Ljubljani niso bila zaplenjena od državnega pravdinstva, je to same dokaz, da ni bilo nobenega povoda za zaplenbo na podlagi

strogega tiskovnega zakona. In, kam pridemo ako ne bo dovoljena kritika naše uprave? All služijo morda državni uradni sami sebi ali državljanom, ki tvorijo državo?

Dejstvo je, da ima vlada dovolj sredstev na podlagi tiskovnega zakona nastopati proti listom, ki primašo morebiti neresnične in kaznjive trditve o njem. Na samem listu je tudi podpisani odgovorni urednik, ki odgovarja pred oblastmi za pisavo lista. Samo tega in nikogar drugega lahko ključno oblasti na odgovor. Nikakor ne gre, da bi klicali na odgovor druge novinarje, ki niso odgovorni za pisavo lista in ki opravljajo svoje delo tako, kakor zahteva lastništvo lista in interes javnosti.

Po metodih, ki jo je začel uvajati veliki župan dr. Vodopivec, bi bilo vladu mogoče razgnati vse redakcije opozicijskih listov, ker ne pišejo tako, kakor bi bilo njej ljubo. Kje naj ostane potem še možnost svobodne besede, svobodne kritike dela javnih oblasti? Na ta način bi se vrnili v čase Metternicha pod Avstrijo, za 100 let nazaj, ko se je smelo pisati samo to, kar so diktirali od zgoraj.

Proti postopanju velikega župana dr. Vodopivec ne protestiramo samo iz stanovske solidarnosti, ampak tudi zaradi obrambe načel demokracije, katera najvažnejša pridobitev je svobohni tisk. Mi sicer vemo, da je bil klerikalizem od nekdaj sovražnik svobodne besede, da je najbistvenejši njegov znak najčrnnejša reakcija in da je korak velikega župana dr. Vodopiceva samo odmev tistega duha, ki ga je naša javnost označila za duha glavnjače, nikakor pa nismo pričakovali, da bi bil režim sam tako nepreviden, da bi se lotil ukrepov, ki ga morejo pred civilizirano in demokratično javnostjo pokazati v pravu luči.

Zdi se nam, da je to dokaz, kako se sedaj režim čim bolj zaveda krivde, ki ga teži tako da izgubljajo njegovi eksponenti vso razsodnost. Ta dokaz sprejemamo kot znak njegovega propaganja in v tem smislu tudi pozdravljamo.

Upamo, da bo Udrženje jugoslovenskih novinarjev storilo svojo dolžnost z ozirom na grožnjo, ki jo je izrekel veliki župan dr. Vodopivec napram njegovemu članu. Veliki župan in tisti, ki stoe za njim, naj tudi vedo, da bomo v obrambi novinarskega stanu znali tudi potom mednarodnih organizacij novinarstva zaščititi tako interese svojega stanu kakor svobodnega tiska, ako se bo le komu izmed glasnikov svobodne besede skrivil na nezakoniti način las na glavi. Naj več tudi kulturni evropski svet, da imamo pri nas najbolj reakcionarni režim, pod katereim je ogrožena celo osebna svoboda tistih, ki vrše svojo dolžnost napram javnosti.

Pisane zgodbe iz naših krajev

Tajanstven vlot v ameriško poslanstvo. — Ropar pod klopjo. — Smrtna obsodba v Mitrovici. — Pojasnjena ljubavna tragedija.

V noči od sobote na nedeljo so neznani vlotilci obiskali ameriško poslanstvo v Zagrebu, ki se nahaja na Zrinjevcu v palači Francosko-srbske banke. Vlotilci so odprli z vitrini vrata v poslovne prostore. Vrata vodijo najprej na hodnik, na obeh straneh hodnika so pa s pisarne. S hodnika je vlotilci prišel skozi nezaklenjene vrata v pisarno samega konzula. S škarjami, ki jih je našel na pisalni mitri, je odpral predal pisalnega stroja, v katerem so bili razni papirji in nekaj denarja. Vlotilci so vse premestili, toda odnesli niso ničesar. Tudi nekaj drobiža, ki je bil v predalu, so pustili. Dosedaj še ni ugotovljeno, ali so vlotilci morebiti odnesli kake papirje. Spisi v predalnih pisalnega stroja pa itak niso imeli posebne vrednosti. Važnejše akte imajo zaklenjene v blagajni. V konzulovu pisanri je tudi ieklena blagajna, katere se pa vlotilci niso dotaknili. Iz konzulove pisanre so vlotilci odšli v pisarno nekega konzularnega uradnika. Ta soba ima okna na dvorišče. Tudi tu so vlotili v predal pisalnega stroja, odnesli pa niso ničesar. Ni se pojasišno, kako so vlotilci prišli v postopek konzulata. Mogoče je, da so odprli vežna vrata s ponarejenim klučem, ali pa so se vtipotaplili v konzulat čez dan ter se skrili na dvorišču. Tudi še ni jasno, kaj so iskali v poslopiju konzulata. Policija je našla v prostorih razne sledove, ki jih bodo olajšali izsleditev vlotilcev. Sam konzul si ne more misliti, kaj so vlotilci prav za prav iskali v konzulatu. Najverjetnejše je, da so iskali štampilke, s pomočjo katerih bi ponaredili kakde dokumente ali potne liste. Te so pa vedno zaklenjene v blagajni.

Iz Osijeka poročajo, da je poštar v slavonski vasi Slivoševci ujel ropatja, ki se je skril v njegovih hiši. Poštar, ki je tudi gostilničar, je hotel ob 10. zapreti svojo gostilno. Tedaj je začul sumljiv ropot, potuhnil se je pa, kakor da ne čuje ničesar. Zaklenil je vrata in upehl luč ter odšel v spalnico. Tu je vzel samokres ter se vrnil v gostilno, kjer je zopet prizgal luč in začel iskati pod klopjo, od koder je slišal ropot. Pod klopjo je res našel mladega moškega ter ga pozval, nai zleze izpod klopja. Neznanec je res zlezel izpod klopja in takoj navalil na oboroženega gostilničarja. Poštar Ferdinand Zeleznik

umor. Saveta je pa odločno zanikalca vsako krivdo. Sprva je vse tajil tudi Nikola, ko je pa orožniški narednik, ki ga je ateriral, izpovedal, da mu je Nikola priznal umor, je fant nehal tajiti tudi pred sodniki. Po govoru državnega pravdnika in zagovornika je bila prečitana obsodba. Kata Erdeljan je bila obsojena zaradi premišljenega zavratnega umora svojega moža na smrt na vešilih, sin Nikola na 20 let ječe, hči Saveta pa 10 letno policijsko nadzorstvo.

* Pred tedni smo poročali o strašni tragediji v Zagrebu na Magacinski cesti, kjer se je zastrupil delavec Gjuro Šabek in njegova ljubica Nada Škučanec ter njena priateljica Božena Cvek. Božena Cvek in Gjuro Šabek sta bila takoj mrtva, Nada Škučanec pa v težkem stanju odpeljana v bolnično. Vzrok tragedije treh mladih življenj je bila ljubezen. Gjuro in Nada sta bila zaljubljena, starši so jima pa branili, da bi se vzela. Zato sta sklenila, da gresta v smrt. Da bi Nada lažje prenašala srčne bolečine, se je preselila v neko kolibko na Magacinski cesti, kjer jo je mogel fant nemoten obiskovati. Njena priateljica Božena, ki je delala v isti tovarni, je pa tudi živel v nezmošnih državskih razmerah, ker je imela mačeho. Zato se je tudi ona preselila od staršev v kolibko k priateljicu. Guro in Nada sta bila torek vesrej nesrečno zaljubljena, Božena je pa bila nezaželenjena življenjem. Tako so bili vsi trije samomorilni kandidati. Nepojasnjeno je bilo vprašanje, kdo je prišel na misel skupnega samomora. Božena in Gjuro sta mrtva in tudi pred smrto nista črhnila besede. Božena je v bolnici samo prosila, naj ji pošljene izpovednika. Umrla je pa, preden je ta prišel. Edina še živeča priča te tragedije je torej Nada Škučanec, ki je že dva tedna v bolnici. Njeno stanje se boljša, zato tu pa tam pove kaj o strašni noči, ko je sklenila z Gjurom in priateljico umrte. Vsi trije so bile nesrečni. Najbolj nesrečna je pa bila Nada, ki je prva prišla na misel skupnega samomora. Usodenega večera je tudi razdelila strup. Ljubčku Gjuru in priateljici je nalično količino ocetne kisline v kozapec, katera sta izplila do dna, kar sta se iste noči plčala z življenjem. Sama Nada pa ni držala besede in si je naličila manj strupa ter ga takoj po zavžitju izpljunila. Zato je ostala pri življenju. Državni menijo, da bo Nada kmalu okrevala in mogla zapustiti bolnico. — Svojega fanta in priateljice pa ne bo več našla. Oba že krije nad dva tedna zemlja.

Prosветa

Repertoar Narodnega gledališča v Ljubljani

DRAMA

Ponedeljek, 19. nov.: »Kukuli. Red D. Torek, 20. nov.: »Tajna dolgega življenja.« (Stvar Makropulos). Red C.

Sreda, 21. nov.: Zaprt. Cetrtek, 22. nov.: »Herman Celjski.« Red B. Petek, 23. nov.: Zaprt (generalka).

Sobota, 24. nov.: »Živi mrtev.« Premiera skript abonma.

Nedelja, 25. nov.: Ob 15. uri pop. »Dobri vojak Svejk.« Izven.

Ob 20. uri »Živi mrtev.« Izven.

Ponedeljek, 26. nov.: »Romeo in Julija.« D. OPERA.

Ponedeljek, 19. nov.: Zaprt.

Torek, 20. nov.: »Zajubljen v tri oranže.« Premierski abonma.

Sreda, 21. nov.: »Boccacio.« opereta Red C.

Cetrtek, 22. nov.: Zaprt.

Petek, 23. nov.: »Carobna piščal.« Red A.

Sobota, 24. nov.: »Bajaderka.« opereta. Ljubljanska predstava pri znižanih cenah. Izven.

Nedelja, 25. nov.: »Aida.« Izven.

Ponedeljek, 26. nov.: Zaprt.

Gledališko slavje v Radovljici

Vsebina Manične igre »Prisega o polnoči« je vsakdanja, zato je tudi najširšim plastirom naroda razumljiva in lahko dostopna. In romantična seveda, ker drugega ne bi zanimala, en ti vlek, in ne bi zabavala. Na deželi je zabava glavna stvar gledališča, ne razglabljanje. Dosti mora biti vsega za smeh in za jok obenem. Same žalstevje državje ne premore, ker ljudje na deželi niso mevže.

Manični romantični igrokaz, kakor ga je Špicar imenoval, je tragičen, vendar je pa v njem toliko humorja in komičnih prizorov, da smeh skoraj prevladuje. Šopicar, ki se Ankin mož obesi, pravzaprav ni tragičen, ker napravi prostor cizam. Marjan pri vdomi Anki Sicer je to velika napaka po pravilih klasične drame, a življenje in resnica se za ta pravila ne brigata prav ni. Kmetje, ki nstapoja v igri, in publike sta gotovo na strani Anke. Čeprav pade polnoma nedolžna žrtev. In Manica tudi ne pozna teh pravil, ker ji huj ni treba. Igru pa pač napisala tako, kakor se je zgodila dogodila. Pisateljica pa ni učena, prav eden, drugi pa upravičeno trdi, da ni pokvarjena z učenostjo.

Glavno je, da je igra všeč, zelo všeč, ki jem je namenjena. Tu leži temelj na garanciji njenega trajnega uspeha in tudi strokovnjaku se bo zdela nova igra prav interesantna, če bo objektivno analiziran. Že davno smo tako daleč, da spoštimo narodno poezijo, narodno muziko in se vnmamo za narodno likovno umetnost, zato ne bi končno gledali tudi narodnih iger s tega stališča.

»Prisega o polnoči« je gotovo narodna umetnina in rečemo, da jo je Manica sama spravila na oder. Sicer je pa Manica neščitna, torej v pravem pomenu besede na rodno umetnico Ergo!

Na oder je postavila narodno življenje in polno pristnih narodnih tipov pravo narodno govorico, namečno o slokvito. z ornamentično narodnih rekel in pregovorov okrašeno govorico, ki je dosegla svoj po-

polni izraz v gorenjskem dialetku Špicarjevega gledališča. Vsa igra je pa tudi jasna slika narodnih pojmov v moralu. Revez Pavle, ogoljufani mož, mora ob hiši, ker je pritepenec in še vse obljubljene date ni prinesel na kmetijo. Ne kaže mu drugega, kakor da se obesi. Manične grehe pa izbrisnejo njen devetletno trpljenje. In publica gre z zadoščenjem domu, čes: »Zdai bo lahkovo vzela cigana.« O. moralnih pomislek narod ne rabi.

Polvicovo je dala Manica, polovic pa Špicarjevi igralci. Uspeh je bil velikanski in tudi narodne dame, ki so prisile pod vodstvom dvorne dame ge Franje Tarčevjeve in ge Minke Kroftove v velikem številu zastopat »Ateno«, kakor tudi člani narodnega gledališča ge. Danilova in Juvanova ter Danila, starega prijatelja podčlenski odrovn, vso so izjavili, da je stvar mnogo boljša, kakor so pričakovali. Splošno mnenje je bilo, naj Špicar pride s svojim teatrom v Ljubljano gostovati, če Naročno gledališče igre ne spravi na oder.

Predstava, ki jo je obiskala vsa Gorenjska, se je izpremnila v pravljivo Špicarjevo. Komandanov in nezmošnih vrednosti. Špicar je na prvi pogled zelo dobro uspešen. Manica je dobila velik šopek nageljnov, roženkavrat in rožmarin in dve zlati lovorcev venci: enega od »Atene«, drugega pa z daljne Francije od Castille na narodne umetnosti. Špicar je na »Ateno« na odru izredno slično izjavil, da je stvar mnogo boljša, kakor so pričakovali. Splošno mnenje je bilo, naj Špicar pride s svojim teatrom v Ljubljano gostovati, če Naročno gledališče igre ne spravi na oder.

Predstava, ki jo je obiskala vsa Gorenjska,

regi izmed njih resnim krivcem, demonstracij, naj v zadevu ne zapletajo vsega društva in njegovih članov.

Za sportni klub »Slavija«:

Gosar Anton, tč. poslovododeč predsednik Florjančič Lado, tč. tajnik L.

Koledar.

Danes: Ponedeljek, 19. novembra 1928, katolični: Elizabet; pravoslavni: 6. novembra: Pavao.

Drama: »Kukulic. D.

Kino Matice: »Smrtna pentija.«

Roger de Beauvoir:

Sužnja

Roman.

— Ali so imela usmiljenje z Ziano? Odgovori!

Nesrečno je začelo zebsti. Stopila je k postelji in se zavila v odejo. Krčevit smeh ji je skrivil ustnice.

— Mrtva! Ziana, moja hčerka! Benteke, moje mesto! Zbogom! — je zašepetal dož in se naslonil na posteljo. Snel je prstan in ga pritisnil na usta.

— Alessandro, — je dejala grofica in se splazila po koleni k njemu, — samo eno besedo, pa naj bo tudi psovka!

— Nekoč si me vprašala, kaj je v doževem prstanu. Poglej, Safia!

In vrgel ji je prstan. Tisti hip so zapeli zunaj zvonovi.

— Prazen je! — je dejala presenečeno. — Kaj si storil?

Alessandro je globoko vdihnil. Vstal je, bled in grozen tako, da se je Safia nehote umaknila v kot.

— Hvala ti, Cagliostro! — je dejal dož s pojemančim glasom. — Ta strup je tvoja najdražja tajna.

— Strup! Meni pa nič, nič! Umirati tu počasi od lakote! — je ječila in obračala v roki dožev prstan.

Na dvorišču doževe palače se je začul glasnikov klic:

— Dož je mrtve! Molite za njegovo dušo! Dož je mrtve!

— Res je, — je zašepetal Alessandro v zdjajih zdihljajih in naslonil glavo na posteljo. — Dož je mrtve!

Epilog.

Tri mesece pozneje, neke divne noči, ko sta nebo in morje tekmovala v lumenem svitu, je zrl mlad mož zagorelega obrazca in bujnih črnih las, naslonjen s komolcem na čoln s tremi veslači, kako izginja za njim na sinji preprogi morja ponosno brodovje, žareče v morju lučic. Mornarji so prepevali narodno himno.

Beneške strehe in cerkve so se zidele mladičnu v lumenem svitu kakor čarobno mesto, po katerem je že dolgo hrenpel. Toda moral se je spoznati v njem, kajti ko se je čoln ustavil pri bolnici, je bila njegova prva skrb oddati povelja sužnjem, zbranim na pomolu otoka Device Marije Nazareške.

Po strašni kugi, ki je divjata v Benetkah l. 1576., so se morale ustaviti pri tem otoku v strogi karanteni vse ladje, prihajajoče iz Tunisa, čeprav so pripadale beneški republike.

Mladenci v mornariški uniformi je nagnilo skočiti na obalo pri zastavi, viseči nasproti zloglasnih vešal, ki jih je dal postaviti poveljnički trdnjave za vse one, ki niso izpolnili njegovega povelja.

— Naj zaplapola ta-le zastava namesto one, — je zaklical in pokazal s prstom na zlato obrobljeno zastavo, na kateri je bilo Alessandrovo ime z njegovim rodbinskim grbom.

— Kdo pa ste, da zapovedujete tu? — se je začul glas, o katerem bi človek dejal, da prihaja iz groba.

— Benečan, kakor vi. Taddeo, bivši kipar v arzenalu, zdaj častnik, ki ga je imenoval admiral.

— Taddeo, — je ponovil drhteči glas. Častnik je zagledal pred seboj moža šestdeset let z okovi na rokah in nogah. Star zamorec ga je vodil po trgu pred bolnicijo.

— Taddeo! — je zašepetal starec in se prikel za glavo. — Da, nekoč, ko sem bil še srečen, sem poznal nekoga pod tem imenom.

Luna je posijala jetniki v obraz. Taddeo se je zdrznil, ko je spoznal v starcu Ottala.

— Moj oče . . . moj dobr oče! Vi tu, bože moj, vi v okovih! Kaj pomeni to? A Ziana, moja draga, ljubljena Ziana?

Starec se je ozril na zamorico, ki ga je navadno spremljal, in zamrmral sam pri sebi:

— Ta mož je blazen.

— Nisem blazen, — je odgovoril Taddeo. — Spoznajte me, oče. Vračam se v Benetke in za meni pluje zmagovito brodovje. Toda vi, vi tu: O, osvobodim vas, to pravico imam. To je eden privilegijev prvega mornarja, ki stopi po zmagi na suho.

Tisti hip je zagrmel na brodovju top in z beneške trdnjave so mu odgovorili.

— Ali slišite, oče? — je vzklknil Taddeo in objel starca. — To smo mi, sinovi Benetk, ki se vračajo obloženi s plenom in zastavami, otetimi mohamedancem. Glejte te zastave, te trofeje, poglejte doževno ime na vseh vojnih zastavah!

— Dož je mrtve, — je zamrmral starec. — Dož je mrtve, molite za njegovo dušo, dož je mrtve!

In zarežal se je kakor norec. Pokazal je zamorico zastavo, ki jo je bil prinesel Taddeo.

— Gorje nam! — je vzklknil mladenc in se prikel za glavo. — A Ziana, Ziana? Kie je Ziana? Govorite! V mestu smemo šele jutri. Pa tudi če bi moral plavati do Ghetta, moram biti prvi, ki ji prinese vest o slavn zmagi beneškega orožja!

Starec je držal v roki s srebrnimi nitkami preplet, zamazan in raztrgan trak. Mahal je z njim in pel po taktu:

Arco vzame vse
blondike in brunetke,
potegne jih v lagune,
kjer ima svoj dom.

— Prokleti, od njega ne morem ničesar pričakovati, — je zamrmral mladenc. — Toda vi, njegov spremljevalec, bi mi lahko kaj povедali.

Zamorec se je sklonil k Taddeu in mu nekaj zašepetal na uho. Strah in groza je obšla mladega častnika, ko je slišal zamorečeve besede. Povesil je glavo in solze so mu maledeskatale v očeh.

— Tričlansko sodišče ga je obsodilo! Rešiti ga ni mogoče, ne, to je izključeno, — je vzklknil. — Toda Ziana?

— Excellenza, nihče ne ve, kaj se je zgordil z nesrečnim deklatom. Svinčene strehe in vodnjak sta dve grobnici, ki skrbno stražita svoje mrlje.

Žaganje drv

z motorno žago. Uran Franc, Vilharjeva cesta. Telefon 28-20. 16-T

Stanovanje

dve sobi, kuhinja in pritlikin, išče mirna uradniška družina. Vselitev takoj ali pozneje. Ponudbe na upravo lista pod »Stanovanje«/2200.

Ekonom

z večletno praksjo, zmožen sloveni nemškega jezika, išče službo na večjem posetvu ali grashini. Nastop 1. decembra. Ponudbe na upravo ista pod »Ekonom«/2187.

Ptičje kletke

in kanarcke

čistokrvne harcerje, najfinje roleri, kletke za samice in valence, praktično izdelane za čičemine in krmiljenje razprodaja po zelo nizki ceni. Bohoričeva ul. 33. 2235

Strojepisna dela

prevzame Christofor učni zavod proti nizki odškodnosti. Poučuje tudi strojepisje; učna ura 4 Din. 2225

Damski plašč

za srednjo žensko postavo, dobro ohranjen, se ugodno prodaja. Ponudbe na upravo lista pod »Plašč« 2249

Telefonske in signalne naprave

izvršuje po nizki ceni Sinkovič Karol. Ulica na grad 11, Ljubljana. 2244

Odlični

šlezjski premog in koks, promptno iz skladista ter trboveljski premog do dobavljača Čebin. Wolfsova 1. tel. 2756. 92/T

A. & E. Skaberne

Ljubljana

Nejboljši liker za želodec je

Zdravnik zelodca

Opremljeno sobo

elektročno razsvetljivo in posebnim vhodom v centru mesta išče solidna gospodična. Ponudbe z navedbo cene na upravo lista pod »Mirno«/2240.

Šivilja

začetnica, išče službo v damskej saloni evn. gre Šivil v trgovino. Nastoplahko takoj ali kasneje. Ponudbe na upravo lista pod »Dobro Izvrsna«/2218.

Trgovski pomočnik

izkušen v delikatesni in špecerijski trgovini z večletno praksjo, zmožen sloveni nemškega jezika, išče službo. Ponudbe na upravo »Sloven. Naroda« pod »Dober proizvajalec«/2230.

Zahvala.

Za številne pismene in ustrene izraze iskrenega sočutja povodoma izgube naše srčno ljubljene mamice, stare mamice, sestre, tete in tašče, gospe

Antonije Žirovnik

se vsem najtopljeje zahvaljujemo.

Posebno zahvalo smo dolžni izreči vsem darovalcem krasnega cvetja in vsem onim, ki so našo nepozabno pokojnico v tako častnem številu spremili na njen zadnji poti.

Zahvaljujemo se tudi godbenemu in pevskemu društvu »Sloga« za v srce segajoče petje in neuromno sviranje.

Bog plati!

V LJUBLJANI, 19. novembra 1928.

Globoko žalujoči ostali.

tiše kot simbol življenja po Kristovih naukah so se vrnili veržniki, ki jih je Krist z bicev izgnal iz njega. In ta gadja zalega še dandaneski skruni svetišče človeškega duha s tem, da mu vsiljuje vso absurdno navlako krščanstva, ves zunanj pompi in kiči o katerem se Kristu niti sanjalo ni, ko je stopal kot fanatik pod križem na morišče in umrl za svoje ideje. Krist ni naročil svojim učencem, naj priejajo pompozne procesije z vojaško godbo, grmenjem topov in zvonenjem po vseh cerkvah, on jih ni učil, naj Sirijo po spovednicah pohušanje, nemoralnost in navajanje v nemoralno življenje, niti jih je dal mandata, da smejo kot pijavke izsesavati ljudi in jih tolažiti, da dobe nagrado za trpljenje na tem svetu po smrti. Vse to so si farizeji izmisli, da bi lahko na račun zapeljanih in nerazsodnih ljudi brezskrbno živel.

Zanimiv proces na Dunaju

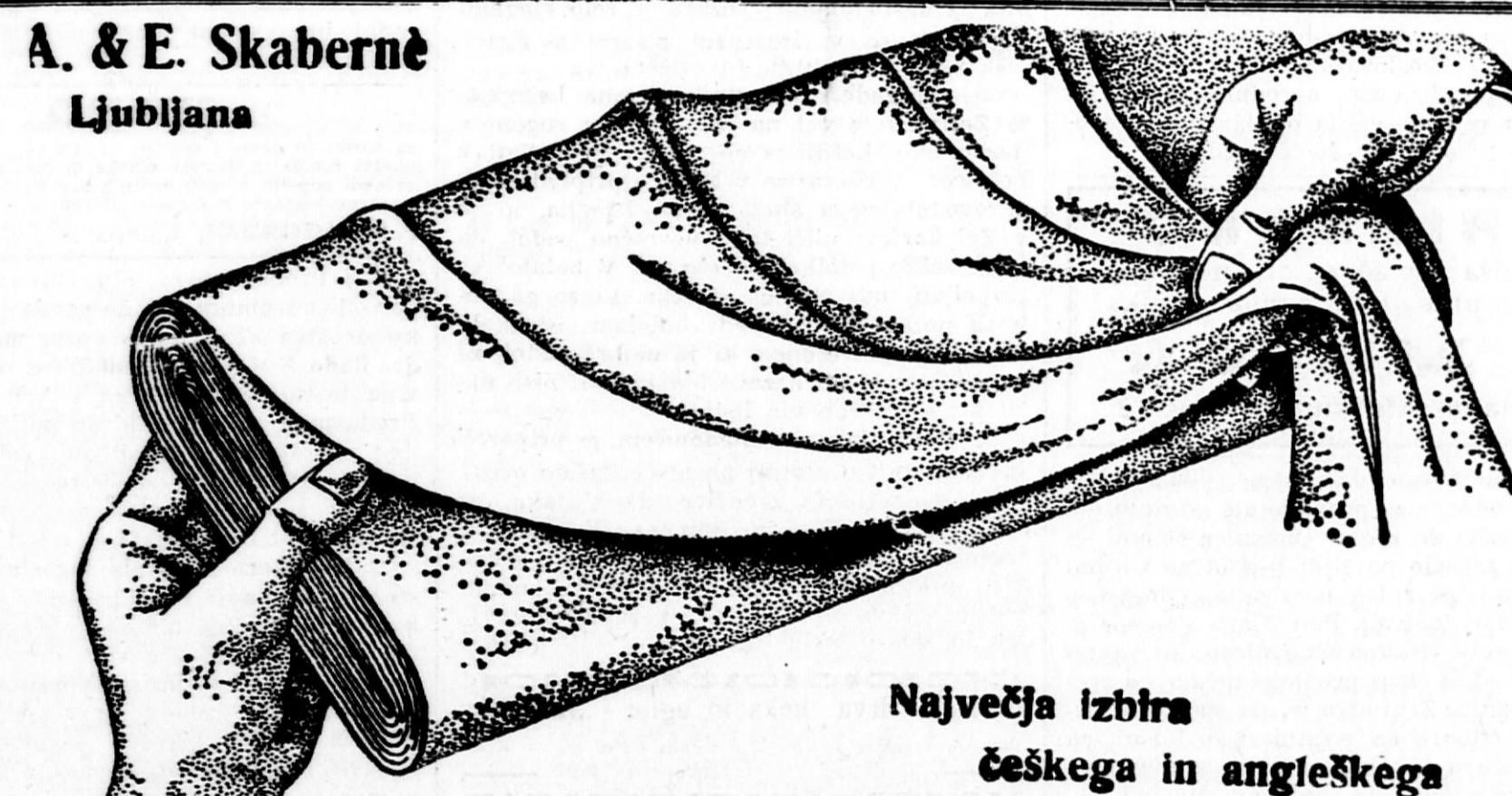
40.000 Din je vredna zakonska spodbudna moža! Tako je te dni razsodilo višje sodišče na Dunaju v nekem zelo deliktnem procesu.

Dunajsko občino oziroma tramvajsko družijo je tožil mestni stavnik Anton G. Mož sta doleteli dve hudi nesreči. Mož se je dvakrat peljal s tramvajem in obakrat se je pripetila nesreča. Prvič si je pretresel živce, drugič se je pa onesvestil. Tožil je občino in zahteval za bolečine, izgubljeni zasluzek in delno nesposobnost za dobro 20.000 šilingov odškodnine, t. j. 160.000 Din. Toženec je navajal, da je zaradi nesreče za vsako težje in napornejše delo nesposoben, da ima hudo živčno bolezen, tako da se trese po vsem životu, da ne more spati in da tripi na duševni depresiji. Posledica živčne bolezni je bila, da ni mogel izpolnjevati zakonskih dolžnosti.

Uprava cestne železnice je ugovarjala njegovim zahtevam čes, da ne gre za telesne, marveč za duševne muke, za katere pa ne more zahtevati odškodnine. Sodišče je bilo drugačenega mnenja. Obsodilo je občino na povračilo izgubljenega zasluzka v znesku 4883 šilingov in na 12.000 šilingov odškodnine za bolečine, zlasti za duševne, kajti mož da res ne more več izpolnjevati zakonskih dolžnosti.

Tramvajska družba je vložila priziv na višje sodišče. Druga instanca je znižala obtoženčeve zahteve in je državo občino na povračilo izgubljenega zasluzka v znesku 4883 šilingov odškodnine. Sodišče je motiviralo obsodbo s tem, da povzroča nervoznost tudi telesne bolezine in da se moški ne počuti dobro, če ne more izpolnjevati zakonskih dolžnosti. Telesne in duševne bolezine se ne dajo ločiti.

KDOR OGLAŠUJE,
TA NAPREDUJE!

Največja izbira

češkega in angleškega

sukna.

OZOR!

Prva strokovna delavnica za popravilo galš, snežnih čevljev in čevljev z gumijastim podplatom naznanja, da se je preselila v sosedno poslopje Igriska ul. št. 2 (Gostilna Usenik). **AVG. ŠKOF**

Specijalna tovarna strojev za obdelavo lesa **KLEIN & STIEFEL** v Fuldi

Zastopnik:

Peter Angelo, Ljubljana

Gledališka ulica, 4/I.

Specijalitet: mizarški in kolarški stroji posamezni in v vsaki kombinaciji z vdelanimi elektromotorji (pogon brez jermenja) kakor tudi vsi stroji za jermenški pogon.

Dolgotrajen kredit brez menične podlage

Zahajevate ponudbo ali brezplačni obisk asistopnika